

شناسایی مهمترین عوامل توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال (نمونه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان کبود راهنگ)

داود عباسی

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مسعود مهدوی حاجیلویی^۱

استاد، عضو هیات علمی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

رحیم سرور

استاد، عضو هیات علمی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

پرویز کردوانی

استاد، عضو هیات علمی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۲/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۵/۵

چکیده

جوامع روستایی کشورهای در حال توسعه از یک قرن اخیر با تهدیدات قابل تاملی همچون بیکاری مواجه هستند که در این خصوص لازم است از رویکرد توانمندسازی روستائیان به عنوان راه حلی مفید برای خروج از بیکاری و فقر استفاده شود. از همین رو، هدف اصلی این پژوهش، شناسایی مهمترین عوامل فردی و محیطی در توانمندسازی روستائیان، روستاهای منتخب بخش مرکزی شهرستان کبود راهنگ (روستاهای کردآباد، ویان و طاهرلو) در زمینه اشتغال، می‌باشد. در همین راستا، تحقیق حاضر از نظر ماهیت، توصیفی-تحلیلی و از نظر هدف، کاربردی است. جامعه‌ی آماری آن، افراد ۱۸ تا ۶۵ سال این روستاها می‌باشد که به روش کوکران، حجم نمونه آماری ۲۵۶ نفر تعیین شده و به روش تصادفی در دسترس، نمونه‌گیری شده‌اند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده (از طریق پرسشنامه) از آزمون‌های آماری تحلیل واریانس، تعقیبی شفه و فریدمن در قالب نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ۱۲ مورد از ۱۵ مورد مربوط به عوامل فردی و ۶ مورد از ۱۵ مورد مربوط به عوامل محیطی، میانگینی بالاتر از حد متوسط کسب کرده‌اند (حد متوسط برابر با ۳) و به عنوان مهمترین عوامل توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال محسوب می‌شوند و اینکه میزان تاثیر عوامل فردی توانمندسازی روستائیان در روستاهای کردآباد و ویان بیشتر از روستائیان روستای طاهرلو و میزان تاثیر عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان در روستای کردآباد بیشتر از روستائیان طاهرلو و ویان است. نتیجه اینکه در توانمندسازی روستائیان محدوده مورد مطالعه نقش عوامل فردی بیشتر از عوامل محیطی است، اما با توجه به شرایط زمانی و مکانی، این نتیجه‌گیری نسبی می‌باشد و امکان داد برای دیگر مناطق نتایج متفاوت باشند.

واژگان کلیدی: توانمندسازی، اشتغال، روستا، کردآباد، ویان، طاهرلو.

مقدمه

امروزه فقر، بیکاری و مهاجرت روستا شهری، یکی از مهمترین مسایل جهان بویژه مساله کشورهای درحال توسعه است. این مسایل در نواحی روستایی به حدی تاثیرگذار هستند که به عنوان مهم‌ترین مشکلات نواحی روستایی مطرح شوند (Kord & Abtin, 2013). شرایط محیطی و انسانی حاکم بر روستاها به‌گونه‌ای است که آنان را در انزوا قرار داده و باعث شده از فعالیت‌های مربوط به توسعه بهره کمتری ببرند. مهم‌ترین نمود این امر در نبود اشتغال، ناپایداری و عدم تنوع شغلی در روستاها است که مهاجرت به خارج روستاییان را در پی دارد (Taherkhani, 2002; Falihi, 2000). از این رو، در فرآیند توسعه روستایی، فقرزدایی، اشتغال‌زایی، تأمین نیازهای اساسی و توانمندسازی فقرا، جایگاه اساسی دارد (Mohamadi Yeganeh et al, 2014).

توجه به مقوله توانمندسازی ذینفعان محلی در فرآیند انجام و عمل برنامه‌ریزی از مهمترین مقوله‌هایی است که همواره مورد تأکید ویژه صاحب‌نظران توسعه در دهه‌های اخیر بوده است (Amundsen & Martinsen, 2015; Shamsadini, 2016). توانمندسازی به‌عنوان ظرفیتی برای خودتکایی و اعتمادبه‌نفس در مقابل وابستگی است. این فرایندی است که از طریق آن اشخاص، سازمان‌های غیردولتی و گروه‌های به حاشیه رانده شده از جمله روستاییان می‌توانند سازمان خود را تقویت کنند و خودشان را از تسلط ایجادشده توسط ساختارها یا روابط، آزاد کنند (Sharma & Kirkman, 2015; Jaliliyan & Saadi, 2014). جوامع روستایی کشورهای در حال توسعه در یک قرن اخیر با تهدیدات و چالش‌های قابل تاملی مواجه بوده و کشور ما نیز از این وضعیت مستثنی نبوده است. جوامع روستایی ایران با مسائل اقتصادی-اجتماعی عدیده‌ای روبه‌رو بوده که شیوه زندگی و تحولات آن در طول زمان آسیب‌پذیری حوزه‌های اشتغال روستایی، شکل‌گیری بیکاری گسترده در روستاها و تشدید پدیده مهاجرت نیروی کار از روستا به شهر را دامن زده است (Riahi & Noori, 2018). با توجه به اینکه جامعه روستایی ایران به میزان زیادی با بیکاری (آشکار و پنهان) مواجه است، میتوان گفت که توانمندسازی روستاییان، راه حل سودمندی برای خروج از بیکاری و فقر است (Mirzai et al, 2000). افزایش و توسعه فضاهای کسب و کار در روستاها با فائق آمدن به تهدیداتی که در راه سرمایه‌گذاری وجود دارد، می‌تواند علاوه بر افزایش اشتغال باعث افزایش سطح نسبی رفاه روستاییان و تثبیت جمعیت فعال در روستاها گردد (Esfandiari & Daniali, 2019). همانگونه که هدف اصلی از اجرای برنامه‌های گوناگون در نواحی روستایی، دستیابی به توسعه روستایی و کاهش بیکاری و ایجاد و افزایش فرصت‌های شغلی است. بیکاری و کمبود فرصت‌های شغلی، نتیجه نابرابری عرضه و تقاضای نیروی کار در روستاهاست. لذا توانمندسازی روستاییان و اشتغال‌زایی در مناطق روستایی کمتر توسعه یافته، نظیر روستاهای مورد مطالعه این پژوهش (کردآباد، ویان و طاهرلو) در شهرستان کبودرآهنگ می‌تواند در جریان مهاجرت روستاییان تاثیر بگذارد و گام‌هایی موثر در حاکمیت اقتصاد مقاومتی در روستاها گردد.

مهاجرت بی‌رویه در اثر بیکاری و ... در اغلب روستاها و حتی شهرستان‌های با جمعیت بالای روستایی همچون شهرستان کبودرآهنگ که بیش از ۸۰ درصد جمعیت آن، روستانشین هستند و روستاهای کرد آباد، ویان، و طاهرلو

که جزو شاخص‌ترین آنها می‌باشد، بیانگر این مساله است که بایستی برنامه‌هایی در این خصوص اندیشیده شود. در همین خصوص هدف اصلی تحقیق شناسایی مهمترین عوامل در توانمندسازی روستاییان روستاهای روستاهای کردآباد، ویان و طاهرلو در زمینه اشتغال می‌باشد. در همین راستا و با توجه به هدف تحقیق، سوالاتی به شرح زیر مطرح شده است:

- ۱- مهمترین عوامل فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال کدام‌اند؟
- ۲- آیا بین توانمندسازی روستائیان روستاهای کردآباد، ویان و طاهرلو در خصوص عوامل فردی و محیطی تفاوت معناداری وجود دارد؟

در راستای اهداف و سوالات تحقیق، روش تحقیق این پژوهش از نظر ماهیت، توصیفی - تحلیلی و از نظر هدف، کاربردی می‌باشد. جامعه‌ی آماری شامل افراد ۱۸ تا ۶۵ سال (سن اشتغال) روستاهای کردآباد، ویان، طاهرلو (به عنوان منتخبی از روستاهای بخش مرکزی شهرستان کبود راهنگ) است که بالغ بر ۴۶۳۸ نفر می‌باشند که به روش کوکران، حجم نمونه آماری ۲۵۶ نفر تعیین شده و به روش تصادفی در دسترس نمونه‌گیری شدند.

ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته‌ای در زمینه توانمندسازی اشتغال است که شامل ۳۰ سوال و دو بعد فردی و محیطی به صورت طیف پنج گزینه‌ای لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم) می‌باشد. با توجه به تدوین پرسشنامه محقق ساخته، روایی آن توسط اساتید مورد بررسی و تایید قرار گرفت و پایایی آن هم از طریق اجرای آزمایشی بر روی ۳۰ نفر و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ صورت گرفته و ضریب آلفای ۰/۷۶ بدست آمد که بیانگر قابل اعتماد بودن پرسشنامه می‌باشد. لازم بذکر است که جهت تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از آزمون‌های آماری تحلیل واریانس (آنوا یا F)، تعقیبی شفه و فریدمن در قالب نرم‌افزار SPSS استفاده شده است.

پیشینه تحقیق

همانگونه که پیش‌تر ذکر شد، تحقیقات علمی در زمینه توانمندسازی روستاییان در دهه‌های اخیر مورد استقبال قرار گرفته است. در همین خصوص، رافائل (۲۰۰۱) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که بین تقویت زیرساخت‌های اقتصادی از منظر دسترسی به سرمایه و منابع، تقویت کارآفرینی، افزایش درآمدهای فردی و عمومی روستائیان و استفاده از نهاده‌های نوین کشاورزی با ارتقای توانمندسازی‌های روستایی و اشتغال‌زایی رابطه معنادار وجود دارد (Raphael, 2001). ادلمن (۲۰۰۱) در مطالعات خود پیرامون بررسی عوامل موثر بر توانمندسازی کشاورزان در مناطق روستایی ترکیه به این نتیجه دست یافته که بین توانمندسازی و میزان استفاده از کالاهای مصرفی بادوام، میزان پرداخت هزینه‌های درمانی و آموزشی، میزان استفاده از نهاده‌های کشاورزی، میزان درآمد روستائیان، وضعیت الگوی مصرف مواد غذایی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد (Edelman, 2001). اوربل (۲۰۰۵)، در پژوهشی نشان دادند، با تقویت انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی و ارتباط‌های اجتماعی، میزان آگاهی روستائیان افزایش می‌یابد و زمینه ارتقای توانمندسازی روستایی و در نتیجه رفاه اجتماعی فراهم می‌شود (Orbell et al, 2005). ارستاد (۲۰۰۷) در تحقیق خود پیرامون طراحی و تبیین الگوی توانمندسازی روستائیان مالزی به این نتیجه رسیده است که عوامل شخصی (سن و وضعیت تحصیلی)، عوامل

اجتماعی و اقتصادی (بعد خانوار، اندازه مالکیت زمین، میزان استفاده از نهادهای کشاورزی و وضعیت بهره‌برداری از اراضی کشاورزی) و عوامل محیطی (میزان استفاده از سموم و کود شیمیایی، میزان حفاظت از خاک، شاخص‌های توسعه حفاظت از خاک) از مهمترین عوامل در توانمندسازی روستایی به شمار می‌روند (Erstad, 2007). آبرهام (۲۰۱۱) در پژوهش خود با عنوان اندازه‌گیری توانمندسازی اجتماعی کشاورزان در هند به این نتیجه دست یافت که اجزای اصلی اندازه‌گیری توانمندی اجتماعی کشاورزان، قدرت تصمیم‌گیری و سابقه شغلی است و اعضای مستتر گروه‌های خودیار کشاورزان، بیشتر توانمند هستند (Abraham, 2011). عنابستانی و همکاران (۲۰۱۱) در بررسی ویژگی‌های مکانی - فضایی مشارکت در توانمندسازی اقتصاد روستایی شهرستان ایجرود به این نتایج دست یافته‌اند که بسترهای لازم جهت اعمال رویکردهای مشارکت در توانمندسازی اقتصادی روستاییان در بخش کشاورزی تا حد کمی فراهم شده است. با توجه به گسترش دیدگاه‌های توسعه مردم محور در زمینه توسعه روستایی و اثبات فرضیه‌های تحقیق، تأکید بر رهیافت‌های مشارکتی جهت توانمندسازی اقتصادی بخش کشاورزی سکونتگاه‌های روستایی اجتناب‌ناپذیر است (Anabestani et al, 2011). مطیعی لنگرودی و همکاران (۲۰۱۲) در پژوهشی به تبیین عوامل مؤثر بر توانمندسازی روستاییان در توسعه‌ی کارآفرینی بخش‌های زند و سامن شهرستان ملایر به این نتایج رسیده‌اند که وجود عوامل فردی و محیطی در افزایش توانمندی روستاییان برای ایجاد و توسعه کسب‌وکار تأثیر دارد (MotieLangrodi et al, 2012). حیدری‌ساربان (۲۰۱۲) در پژوهش خود در خصوص عوامل مؤثر در توانمندسازی چهار عامل به نام عامل اجتماعی-فرهنگی، عامل اقتصادی، عامل روان‌شناختی و عامل فردی، استخراج کرده است (HeidariSareban, 2012). حیدری‌ساربان (۲۰۱۳) در بررسی عوامل مؤثر بر توانمندسازی کشاورزان در مناطق روستایی شهرستان اهر به این نتیجه رسیده است که به ترتیب چهار عامل اجتماعی-فرهنگی، عامل اقتصادی، عامل روان‌شناختی و عامل فردی، عوامل مؤثر در توانمندسازی کشاورزان اهری بودند (HeidariSareban, 2013). فراهانی و همکاران (۲۰۱۳) در ارزیابی ظرفیت‌های نواحی روستایی برای توسعه کارآفرینی و توانمندسازی روستاییان روستاهای بخش شال شهرستان بوئین زهرا به این نتایج رسیده‌اند که زمینه‌های زیرساختی و فردی بیشترین تأثیر را بر کارآفرینی و توانمندسازی روستاییان دارند (Farahani et al, 2013). الشیک و الامن (۲۰۱۳) در تحلیل عوامل مؤثر بر توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی به این نتایج دست یافته‌اند که توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی به طور قابل توجه تحت تأثیر دسترسی به خدمات مالی، دسترسی به فرصت‌های تولید و آموزش و پرورش قرار دارد. از نظر آنها، سیاست‌ها و استراتژی‌هایی که به بهبود توانمندسازی اقتصادی زنان کمک می‌کند، شامل افزایش دسترسی به منابع، ارائه آموزش و استفاده و ترویج قابلیت‌های آنان در توسعه اقتصادی است (Alshic & ALamn, 2013). اصغری و همکاران (۲۰۱۶)، موانع توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی مددجویان تحت پوشش کمیته امداد در سیستان را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج حاکی از وجود اختلاف معنادار در شدت موانع و محدودیت‌های اقتصادی و اجتماعی روستاهای واقع در شهرستان‌های مرزی سیستان با سایر روستاهای واقع در این منطقه است. همچنین بر اساس تحلیل‌های فضایی، نواحی شمال شرقی و غرب این منطقه، دارای بیشترین و نواحی جنوب شرقی آن دارای کمترین شدت

موانع و محدودیت‌ها برای توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی هستند (Asghari et al, 2016). فزونی و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیق به این نتیجه رسیده‌اند که عوامل محیطی و توسعه اقتصاد روستایی دارای رابطه‌ای دو سویه و متقابل هستند به نحوی که از یک طرف شرایط مساعد محیطی بستر توسعه اقتصاد روستایی را فراهم می‌کند و از سوی دیگر توسعه اقتصادی نیز کیفیت بهره‌برداری از طبیعت را ارتقاء داده و توسعه پایدار برای منطقه به وجود می‌آورد (Fozooni et al, 2017).

با عنایت به تحقیقات انجام گرفته درخصوص عوامل موثر در توانمندسازی روستایی و رابطه آن با اشتغال‌زایی، می‌توان نتیجه گرفت که عوامل گوناگونی در این باره دخیل هستند اما بسته به شرایط زمانی و مکانی، این عوامل متنوع بوده و برای هر منطقه میزان موثر بودن عوامل می‌توان متفاوت باشد. در همین خصوص و از آنجایی که چنین تحقیقی برای محدوده مورد مطالعه صورت نگرفته است و از آنجایی که توانمندسازی روستاییان و اشتغال‌زایی در مناطق روستایی کمتر توسعه یافته، نظیر روستاهای مورد مطالعه این پژوهش (کرد آباد، ویان، و طاهرلو) می‌تواند به توسعه روستایی منجر گردد، از این‌رو، در این پژوهش عوامل موثر توانمندسازی مردم روستاهای کردآباد، ویان و طاهرلو شهرستان کبود راهنگ، در اشتغال‌زایی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مبانی نظری

تاکنون راه‌حل‌های متفاوتی برای مقابله با بیکاری، توسعه فعالیت شغلی و توسعه روستایی ارایه شده است. به نظر والتر گالسنسون عامل اصلی بیکاری در کشورهای در حال توسعه این است که زمین نمی‌تواند جمعیت روزافزون روستاها را به کار گیرد (Galenson, 1989). در همین خصوص، تودارو برای اشتغال، استراتژی جامع تدوین کرده و راه حل نهایی مساله بیکاری شهری را بهبود محیط روستایی می‌داند (Todaro, 1997).

در این ارتباط می‌توان گفت اندیشمندان از زوایای متعدد به تعریف توانمندسازی پرداخته‌اند که توانمندسازی به معنی افزایش ظرفیت افراد و گروه‌ها برای به وجود آوردن توسعه‌ای موثرتر و انتخاب‌های زندگی و انتقال این انتخاب‌ها به سمت کنش‌های مورد نظر و نتایج تعریف می‌شود (Lahsaeizadeh, 2011). توانمندسازی معادل واژه لاتین Empowerment به معنای کسب قدرت یا واگذاری و محول کردن انجام کاری معین به منظور هدفی مشخص است (Mubashir, 1991). در واژه نامه انگلیسی آکسفورد، توانمندسازی به معنای اعطای قدرت به مردم بیان شده است و اعطای قدرت به مردم یعنی ارتقای توانایی و تواناساختن آنان برای انجام، عمل و اقدام است (Eftekhari et al, 2009). از آنجایی هم که توسعه را توانایی واقعی مردم در جهت تغییر یافتن به منظور دستیابی به زندگی متکامل‌تر با قدرت تعیین سرنوشت تلقی شده است. براین مبنا توانمندسازی عبارت است از دسترسی به ابزارها و امکاناتی که با استفاده از آنها افراد بتوانند سرنوشت خود را تعیین کنند و آن را به پیش ببرند (Eklud, 1999).

همانگونه که اشاره شد، در خصوص مفهوم توانمندسازی، تعاریف متفاوتی ارائه شده است که این امر را می‌توان ناشی از دو عامل مهم دانست: نخست، چندبعدی بودن این مفهوم و دوم، کاربرد آن در حوزه‌های مختلفی چون مدیریت، روانشناسی، جغرافیا، کشاورزی و جامعه‌شناسی (Mirzai et al, 2010). در یک رویکرد کلی‌نگر، توانمندسازی عبارت

است از قدرت بخشیدن به افراد، بدین معنی که به آنان کمک شود تا حس اعتماد به نفس را در خود تقویت و بر ناتوانی‌ها یا درماندگی‌های خود غلبه نمایند (Golzari & Mirdamadi, 2013). بر این اساس، توانمندسازی چیزی نیست که اعطا شود، بلکه فرآیندی است که از شرایط موجود، به وسیله افراد آگاه در یک جامعه معین نشأت می‌گیرد (Anabestani et al, 2013). این فرآیند افراد را قادر می‌سازد که خودمختاری، کنترل و اعتماد به نفس کسب کنند و با احساس قدرت فردی و جمعی، برای چیره شدن بر محدودیت‌های موجود اقدام نمایند (Khani et al, 2012).

باتوجه به تعارف توانمندسازی می‌توان گفت که عوامل متنوعی بر آن تاثیرگذارند. این عوامل از دیدگاه‌های متفاوتی دسته‌بندی شده‌اند. یکی از دیدگاه‌های معروف، دیدگاه اسپریتزر جرجن (۱۹۹۲) است. به باور وی عوامل اصلی مؤثر بر توانمندسازی عبارت‌اند از: عوامل فردی (تحصیلات، سابقه کار، جنسیت، نژاد، کانون کنترل درونی و عزت نفس)، عوامل گروهی (اثربخشی گروه، اهمیت گروه، اعتماد درون‌گروهی و ادراک افراد گروه نسبت به تأثیرشان بر مدیران)، عوامل سازمانی (ابهام در نقش، دسترسی به منابع، حیطه کنترل، دسترسی به اطلاعات، حمایت اجتماعی سیاسی، جایگاه فرد در سلسله مراتب سازمانی و جو مشارکتی واحد کار) (Ziyai et al, 2008).

با توجه به موارد مطرح شده، جنبه‌های مختلفی برای توانمندسازی ذکر شده است که می‌توان آنها را در شش بعد خلاصه کرد: اقتصادی، سیاسی، روانی، اجتماعی، حقوقی، و فرهنگی (Gagari et al, 2009). در جامعه روستایی، توانمندی اقتصادی، اجتماعی و روانی بیش از ابعاد دیگر اهمیت دارند. عوامل مختلفی در فرآیند توانمندسازی دخالت دارند، که در میان آنها، قابلیت‌ها و ویژگی‌های زمینه‌ای افراد و محیط، نقش و اهمیت ویژه‌ای دارند (Shakori et al, 2007).

در همین خصوص پژوهش‌ها حاکی از آن است که در میان متغیرهای زمینه‌ای، عواملی چون اشتغال، درآمد، تحصیل، جنسیت و سن، بیشترین تأثیر را بر توانمندی افراد دارند (Shaditalab et al, 2005; Farahani & HajiHoseyni, 2013). در این بین، اشتغال، تأثیرات بسیار مثبتی بر رفتار و وجهه انسان دارد. از این رو، فراهم کردن شرایط اشتغال برای افراد، موجب ارتقای عزت نفس، کسب وجهه و منزلت اجتماعی، تعامل اجتماعی، مشارکت و در نهایت ایجاد درآمد و توسعه مهارت‌های افراد می‌شود (Heidarisareban, 2013).

منطقه مورد مطالعه

شهرستان کبودرآهنگ در فاصله ۵۸ کیلومتری شمال استان همدان واقع شده و در محدوده مختصات جغرافیایی ۳۵ درجه و ۲ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۴۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۴۴ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۴۳ دقیقه طول شرقی گرفته است (RashidiNejad, 2017). ارتفاع این شهرستان از سطح دریا ۱۶۸۰ متر است و مساحت این شهرستان ۴۰۲۰ کیلومتر مربع است که حدود ۲۰/۴ درصد از مساحت استان را به خود اختصاص داده است به همین ترتیب از لحاظ وسعت دومین شهرستان محسوب می‌گردد. این شهرستان از طرف غرب به شهرستان بیجار از استان کردستان و از طرف شرق با شهرستان رزن و از طرف جنوب با شهرستان همدان و از طرف شمال با شهرستان خدابنده زنجان همسایه می‌باشد. این شهرستان که از سال ۱۳۶۷ به شهرستان تبدیل شده، هم‌اکنون دارای سه بخش (مرکزی، گل تپه،

شیرین سو) و سه شهر (کبودراهنگ، گل تپه، شیرین سو)، ۱۰ دهستان و ۱۲۸ روستای دارای سکنه می باشد و از لحاظ بررسی ها انجام گرفته در مطالعات آمایشی سرزمین و تقسیم بندی نواحی استان از ناحیه شمالی استان می باشد (Davodi, 2016).

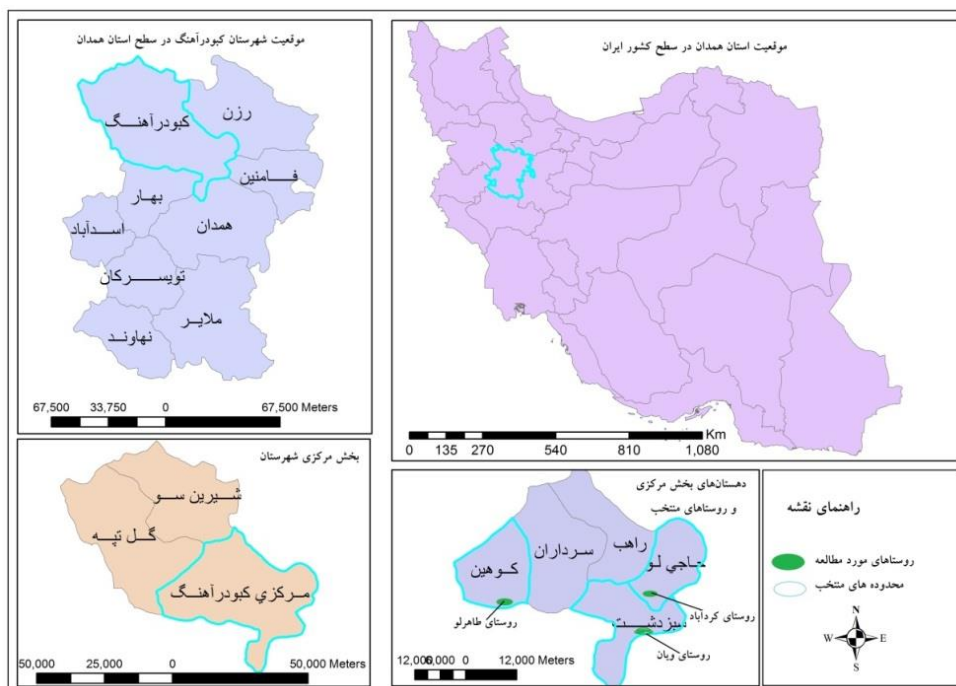
بر اساس سرشماری ۱۳۹۰ جمعیتی بالغ بر ۲۰۳۴۹ نفر با تراکم ۴۰ نفر در هر کیلومتر مربع. البته آمار فوق تنها شامل جمعیت ثابت شهرستان می شود و اگر این آمار بر مبنای جمعیت شناور محسوب شود به لحاظ وجود مراکز مهم صنعتی، گردشگری، کشاورزی و... جمعیت شهرستان به حدود ۲۰۰ هزار نفر می رسد. اکثر مردم این شهرستان روستانشین هستند به طوری که فقط ۱۲ درصد از جمعیت شهرستان، در مرکز شهرستان سکونت دارند و مابقی ۸۸ درصد در روستاها و مراکزبخش ها ساکن هستند (RashidiNejad, 2017). جمعیت این شهرستان بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیتی بالغ بر ۱۲۶۰۶۲ نفر (معادل ۳۵۵۷۶ خانوار) بوده است که از این تعداد حدود ۸۰ درصد آنها در نقاط روستایی ساکن هستند.

شهرستان کبودراهنگ با دارا بودن ۲۴۱۱۶۵ هکتار اراضی کشاورزی شامل ۳۴۵۸۷ هکتار اراضی آبی (که بیش از ۱۸۵۰۰ هکتار آن تحت پوشش سیستم های آبیاری تحت فشار می باشد) و ۲۰۴۳۶۸ هکتار اراضی دیم با سطح زیر کشت سالانه حدود ۱۳۳۱۶۵ هکتار و تولید ۴۸۹۵۹۰ تن محصولات کشاورزی از قبیل گندم، جو، یونجه، سیب زمینی، ذرت، کلزا، گلرنگ، هندوانه، صیفی جات و... حدود ۱۰/۷ درصد کل تولیدات محصولات زراعی، باغی و دامی استان را به خود اختصاص داده است (Davodi, 2016). لازم بذکر است که از لحاظ اقلیمی دمای متوسط این شهرستان حدود ۱۲ درجه، رطوبت نسبی حدود ۴۷ درصد، بارش متوسط حدود ۲۶۰ میلی متر می باشد (RashidiNejad, 2017). در حالت کلی شهرستان دارای آب و هوایی تقریباً بیابانی بوده و دارای تابستان های گرم و زمستان های سرد می باشد اما تنوع طبیعی در این شهرستان که باعث شده بخش مرکزی عمدتاً به صورت دشتی وسیع و بخش های گل تپه و شیرین سو از منطقه ای کوهستانی و تپه ماهوری تشکیل گردد.

روستاهای کردآباد، ویان و طاهرلو به عنوان روستاهای مورد مطالعه این تحقیق در بخش مرکزی شهرستان کبودراهنگ واقع هستند. بخش مرکزی دارای ۵ دهستان و ۵۵ روستا می باشد (دهستان حاجی لو دارای ۱۰ روستا و ۴۵۳۸ خانوار، دهستان راهب دارای ۶ روستا و ۶۱۷۸ خانوار، دهستان سبزدشت دارای ۱۰ روستا و ۳۹۱۳ خانوار، دهستان کوهن دارای ۱۴ روستا و ۲۶۰۴ خانوار و دهستان سرداران دارای ۱۵ روستا و ۲۷۸۶ خانوار).

بر اساس آمار مراکز بهداشت روستاهای مورد مطالعه در سال ۱۳۹۸، روستای کردآباد از دهستان حاجی لو، ۲۵۷۹ نفر (۶۵۴ خانوار)، روستای ویان از دهستان سبزدشت، ۴۲۲۸ نفر (۱۰۱۹ خانوار) و اینکه روستای طاهرلو هم از دهستان کوهین ۸۳۱ نفر (۲۱۰ خانوار) جمعیت داشتند.

لازم بذکر است که روستای کردآباد دارای بیش از ۲۰۰ واحد تولیدی پوشاک می باشد و به عنوان واحد نمونه کشوری در امر اشتغال معرفی شده و اینکه شغل غالب مردم روستای طاهرلو کفافی و تولید کفش زنانه در تهران و همدان است و در خود روستا هم کشاورزی و دامداری می باشد.

شکل (۱) موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه Source Writers, 2018

یافته‌ها

همانگونه که پیش‌تر ذکر شد، یافته‌های این مقاله از دو بخش کلی تشکیل شده است، که در ادامه به ترتیب ارائه شده‌اند.

بخش اول مربوط به شناسایی مهمترین عوامل فردی و محیطی در توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال می‌باشد که در این خصوص از آماره میانگین امیتازات و آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده شده است.

جدول (۱) میزان اهمیت عوامل فردی توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال

عوامل	میانگین	انحراف استاندارد
افزایش مقبولیت فرد نزد دیگران	۴/۸۹	۰/۳۲
تقویت خوداتکایی و استقلال افراد	۴/۸۶	۰/۳۶
تقویت حس همکاری و کمک به یکدیگر	۴/۸۴	۰/۳۹
ایجاد علاقه به کسب موفقیت‌های تازه	۴/۷۹	۰/۵۲
آموزش چگونگی استفاده از ابزار و لوازم مورد نیاز در ساخت وسایل	۴/۷۸	۰/۴۶
افزایش خطرپذیری در افراد	۴/۶۷	۰/۵۹
آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی	۴/۶۵	۰/۶۹
آموزش‌های بدو اشتغال به افراد تازه به کار گرفته شده	۴/۵۸	۰/۷۹
تعامل به شرکت در کارگروهی و مشارکت	۴/۵۶	۰/۸۳
آموزش روش‌های نوآوری و خلاقیت	۴/۵۴	۰/۸۹
تقویت روحیه ارتباط و همکاری بین افراد فامیل	۴/۵۲	۰/۹۳
آموزش‌های مداوم ضمن اشتغال به افراد شاغل	۴/۳۱	۱/۰۶
آشنایی با سازمان‌ها و نهادهای حمایتی از کارآفرینی	۲/۷۸	۱/۶۱
افزایش مطالعه روزنامه و مجلات	۲/۰۱	۱/۵۳
آموزش کار با رایانه	۱/۶۴	۱/۲۶

Source: Research findings, 2018

جدول شماره ۱ بیانگر این امر است که از بین عوامل فردی به ترتیب میانگین امتیازات، افزایش مقبولیت فرد نزد دیگران، تقویت خوداتکایی و استقلال افراد، تقویت حس همکاری و کمک به یکدیگر، ایجاد علاقه به کسب موفقیت‌های تازه، آموزش چگونگی استفاده از ابزار و لوازم مورد نیاز در ساخت و سایل، افزایش خطرپذیری در افراد، آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، آموزش‌های بدو اشتغال به افراد تازه به کار گرفته شده، تمایل به شرکت در کارگروهی و مشارکت، آموزش روش‌های نوآوری و خلاقیت، تقویت روحیه ارتباط و همکاری بین افراد فامیل و آموزش‌های مداوم ضمن اشتغال به افراد شاغل، مهمترین عوامل توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال می‌باشند.

جدول (۲) آزمون فریدمن عوامل فردی توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال

متغیرها	وضعیت موجود
تعداد	۳۰۰
خی دو	۱۸۶۹/۴۲۵
درجات آزادی	۱۴
sig	۰/۰۰۱

Source: Research findings, 2018

با توجه به نتایج آزمون فریدمن یعنی مقادیر خی دو (۱۸۶۹/۴۲۵) و معیار تصمیم یا sig (۰/۰۰۱)، می‌توان گفت که ترتیب رتبه‌های قید شده در جدول شماره ۱، در سطح آماری ۹۵ درصد مورد تایید است، چراکه مقدار sig کمتر از ۵ درصد به دست آمده است (۰/۰۰۱) (جدول ۲).

جدول (۳) میزان اهمیت عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال

عوامل	میانگین	انحراف استاندارد
دسترسی به ابزار و لوازم مورد نیاز اشتغال	۴/۸۹	۰/۳۳
دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت	۴/۸۷	۰/۳۵
دسترسی آسان به مواد اولیه تولید	۴/۷۴	۰/۵۲
استفاده از تجربیات افراد با تجربه در زمینه ایجاد شغل	۴/۷۲	۰/۷۶
امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا	۴/۳۶	۱/۱۵
ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد	۳/۱۸	۱/۷۸
ایجاد تسهیلات در اجرای قوانین و مقررات	۲/۵۴	۱/۵۷
برگزاری دوره‌های کارآفرینی در روستا	۱/۸۱	۱/۳۸
اعطای وام خود اشتغالی در روستاها	۱/۷۳	۱/۳
تشویق مادی و غیرمادی کارآفرینان روستایی	۱/۶۵	۱/۲۴
ایجاد اتحادیه و اصناف روستایی جهت حمایت از مشاغل	۱/۵۹	۱/۱۹
امکان استفاده از اینترنت	۱/۴۳	۱/۰۷
بخشودگی مالیات و تعرفه‌های دولتی شاغلین بخش روستایی	۱/۴۳	۱/۰۵
ایجاد کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در روستا	۱/۳۳	۰/۹
ایجاد سایت‌های کامپیوتری عمومی برای استفاده روستائیان	۱/۳۲	۰/۸۸

Source: Research findings, 2018

جدول شماره ۳ بیانگر این امر است که از بین عوامل محیطی به ترتیب میانگین امتیازات، دسترسی به ابزار و لوازم مورد نیاز اشتغال، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، دسترسی آسان به مواد اولیه تولید، استفاده از تجربیات افراد با تجربه در زمینه ایجاد شغل، امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط

کارآفرینان به افراد و ایجاد تسهیلات در اجرای قوانین و مقررات، مهمترین عوامل توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال می‌باشند.

جدول (۴) آزمون فریدمن عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال

متغیرها	وضعیت موجود
تعداد	۳۰۰
خی دو	۲۷۰۰/۱۱۶
درجات آزادی	۱۴
sig	۰/۰۰۱

Source: Research findings, 2018

با توجه به نتایج آزمون فریدمن یعنی مقادیر خی دو (۲۷۰۰/۱۱۶) و معیار تصمیم یا sig (۰/۰۰۱)، می‌توان گفت که ترتیب رتبه‌های قید شده در جدول شماره ۳، در سطح آماری ۹۵ درصد مورد تایید است، چراکه مقدار sig کمتر از ۵ درصد به دست آمده است (۰/۰۰۱) (جدول ۴).

بخش دوم این تحقیق هم مربوط به بررسی تفاوت بین سه روستای مورد مطالعه (کردآباد، ویان و طاهرلو) در خصوص عوامل فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال است. که در این خصوص از آزمون تحلیل واریانس یکطرفه یا آزمون f و آزمون تعقیبی شفه استفاده شده است.

جدول (۵) آزمون تحلیل واریانس عوامل فردی توانمندسازی روستائیان در روستاهای مورد مطالعه

Sig	F	مقدار	میانگین	مجذور	درجه آزادی	مجموع	مورد مطالعه
			۱/۹۸		۲	۳/۹۷	بین گروهی
۰/۰۰۱	۲۴/۹۶		۰/۰۸		۲۹۷	۲۳/۶۶	درون گروهی
					۲۹۹	۲۷/۶۳	جمع

Source: Research findings, 2018

با توجه به نتایج جدول شماره ۵، $f = 24/96$ و $sig = 0/001$ می‌توان گفت که میانگین امتیازات عوامل فردی توانمندسازی روستائیان در سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو، از نظر آماری تفاوت معناداری وجود دارد (در سطح آماری ۹۵ درصد). در همین خصوص، برای بررسی این تفاوت از آزمون تعقیبی شفه استفاده شده است.

جدول (۶) مقایسه عوامل فردی توانمندسازی روستائیان بین روستاهای کردآباد، ویان و طاهرلو با استفاده از آزمون تعقیبی شفه

حوزه (j)	روستای کردآباد	روستای طاهرلو	روستای ویان
تفاوت (i-j)	-	۰/۲۳۱۳۳	-۰/۰۲۴
سطح معناداری	-	۰/۰۰۱	۰/۸۴
تفاوت (i-j)	-۰/۲۳۱۳۳	-	-۰/۲۵۵۳۳
سطح معناداری	۰/۰۰۱	-	۰/۰۰۱
تفاوت (i-j)	۰/۰۲۴	۰/۲۵۵۳۳	-
سطح معناداری	۰/۸۴	۰/۰۰۱	-

Source: Research findings, 2018

با توجه به نتایج جدول شماره ۶ می‌توان چنین گفت که، اختلاف میانگین امتیازات عوامل فردی توانمندسازی روستائیان روستاهای کردآباد و ویان بیشتر از روستائیان روستای طاهرلو می‌باشد، این اختلاف میزان به ترتیب ۰/۲۳۱۳۳ و ۰/۲۵۵۳۳ می‌باشد، معیار تصمیم برای هر دو مقایسه برابر با ۰/۰۰۱ می‌باشد یعنی این اختلاف میانگین‌ها در سطح آماری ۹۵ درصد مورد تایید قرار می‌گیرد. و اینکه اختلاف میانگین معناداری بین میانگین عوامل فردی

توانمندسازی روستائیان روستای کردآباد و ویان وجود ندارد، چراکه اختلاف میانگین اندک (برابر با ۰/۰۲۴-) و معیار تصمیم بزرگتر از ۵ درصد (برابر با ۰/۸۴) است.

جدول (۷) آزمون تحلیل واریانس عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان در روستاهای مورد مطالعه

Sig	F	مقدار	مجدور میانگین	درجه آزادی	مجموع مجذورات	گروه‌های مورد مطالعه
			۲/۸۹	۲	۵/۷۸	بین گروهی
۰/۰۰۰۱	۹/۹۲		۰/۲۹	۲۹۷	۸۶/۶۵	درون گروهی
				۲۹۹	۹۲/۴۴	جمع

Source: Research findings, 2018

با توجه به نتایج جدول شماره ۷، $f=9/92$ و $sig=0/0001$ می‌توان گفت که میانگین امتیازات عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان در سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو، از نظر آماری تفاوت معناداری وجود دارد (در سطح آماری ۹۵ درصد). در همین خصوص، برای بررسی این تفاوت از آزمون تعقیبی شفه استفاده شده است.

جدول (۸) مقایسه عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان بین روستاهای کردآباد، ویان و طاهرلو با استفاده از آزمون تعقیبی شفه

حوزه (j)	روستای کردآباد	روستای طاهرلو	روستای ویان
تفاوت (i-j)	-	۰/۳۱۲۴	۰/۲۷۲۸۷
سطح معناداری	-	۰/۰۰۱	۰/۰۰۲
تفاوت (i-j)	-۰/۳۱۲۴	-	۰/۰۳۹۵۳
سطح معناداری	۰/۰۰۱	-	۰/۸۷
تفاوت (i-j)	-۰/۲۷۲۸۷	۰/۰۳۹۵۳	-
سطح معناداری	۰/۰۰۲	۰/۸۷	-

Source: Research findings, 2018

با توجه به داده‌های جدول (۸) میانگین عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان روستای کردآباد بیشتر از روستائیان روستای طاهرلو و ویان می‌باشد و میانگین عوامل محیطی روستائیان روستای طاهرلو و ویان تفاوت معناداری ندارند.

با توجه به نتایج جدول شماره ۸ می‌توان چنین گفت که، اختلاف میانگین امتیازات عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان روستا کردآباد بیشتر از روستائیان روستاهای طاهرلو و ویان می‌باشد، این اختلاف میزان به ترتیب ۰/۳۱۲۴ و ۰/۲۷۲۸۷ می‌باشد، معیار تصمیم برای هر دو مقایسه به ترتیب برابر با ۰/۰۰۱ و ۰/۰۰۲ می‌باشد یعنی این اختلاف میانگین‌ها در سطح آماری ۹۵ درصد مورد تایید قرار می‌گیرد. و اینکه اختلاف میانگین معناداری بین میانگین عوامل فردی توانمندسازی روستائیان روستای طاهرلو و ویان وجود ندارد، چراکه اختلاف میانگین اندک (برابر با ۰/۰۳۹۵۳) و معیار تصمیم بزرگتر از ۵ درصد (برابر با ۰/۸۷) است.

بحث

در این بخش از مقاله نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات بخش پیشینه تحقیق مورد مقایسه قرار گرفته است. در همین راستا، نتایج تحقیق حاضر در خصوص نقش مهم عوامل فردی و محیطی در توانمندسازی روستائیان با نتایج تحقیقات ارساد (۲۰۰۷) و مطیعی لنگرودی و همکاران (۲۰۱۲)، در خصوص نقش مهم عوامل فردی با نتایج تحقیقات حیدری ساریان (۲۰۱۲) و (۲۰۱۳) و فراهانی و همکاران (۲۰۱۳) و در خصوص نقش مهم عوامل محیطی با

نتایج تحقیق فزونی و همکاران (۲۰۱۷) همخوانی دارد. همچنین نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق رافایل (۲۰۰۱) در خصوص تاثیر دسترسی به سرمایه و منابع؛ با نتایج تحقیقات اروبل (۲۰۰۵) و عنابستانی و همکاران (۲۰۱۱) در خصوص تاثیر مشارکت؛ با نتایج تحقیق الشیک و الامن (۲۰۱۳) در خصوص تاثیر دسترسی به خدمات مالی، دسترسی به فرصت‌های تولید، آموزش و پرورش، قرابت دارد و اینکه نتایج این تحقیق در خصوص اینکه تاثیر عوامل فردی و محیطی در توانمندسازی روستاییان در روستاهای مورد مطالعه متفاوت است با نتایج تحقیق اصغری و همکاران (۲۰۱۶) مبنی بر اینکه توانمندسازی و موانع آن در روستاهای مرزی سیستان از سایر روستاهای محدوده متفاوت است، قرابت دارد.

نتیجه‌گیری و دستاوردهای پژوهشی

نتایج تحقیق بیانگر این امر است که از بین ۱۵ عامل فردی مورد سنجش در توانمندسازی روستائیان در زمینه اشتغال، ۱۲ عامل آن موثر واقع شده‌اند. به گونه‌ای که به ترتیب عوامل، افزایش مقبولیت فرد نزد دیگران، تقویت خوداتکایی و استقلال افراد، تقویت حس همکاری و کمک به یکدیگر، ایجاد علاقه به کسب موفقیت‌های تازه، آموزش چگونگی استفاده از ابزار و لوازم مورد نیاز در ساخت وسایل، افزایش خطرپذیری در افراد، آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، آموزش‌های بدو اشتغال به افراد تازه به کار گرفته شده، تمایل به شرکت در کارگروهی و مشارکت، آموزش روش‌های نوآوری و خلاقیت، تقویت روحیه ارتباط و همکاری بین افراد فامیل و آموزش‌های مداوم ضمن اشتغال به افراد شاغل، موثرترین‌ها بوده‌اند.

در تبیین این نتایج می‌توان گفت که برای ایجاد اشتغال و پیشرفت در حرفه و شغل قبل از هر چیز باید فرد جویای کار از انگیزه و مهارت‌های لازم برای انجام وظایف شغلی برخوردار باشد، از عوامل فردی موثر در توانمندسازی روستائیان می‌توان به تقویت خوداتکایی و استقلال افراد و ایجاد علاقه به کسب موفقیت‌های تازه اشاره نمود. فردی که به دنبال استقلال مالی و خوداتکایی است با انگیزه بیشتری به دنبال کار و کارآفرینی است و تلاش می‌کند تا مهارت‌های پایه اشتغال را فرا بگیرد. آموزش‌های قبل از اشتغال و ضمن آن می‌تواند در افزایش عملکرد شغلی فرد و گسترش حوزه اشتغال او موثر باشد، در روستاها سرمایه‌هایی بلا استفاده در اختیار اغلب خانواده‌ها وجود دارد که به تنهایی نمی‌تواند جوابگویی ایجاد یک شغل تولیدی باشد. در حالی که با تجمیع این سرمایه‌ها و شکل‌گیری تعاونی‌ها می‌توان، تولیدی ایجاد کرد و زمینه اشتغال تعداد قابل توجهی از افراد جویای کار را فراهم نمود. ایجاد اشتغال علاوه بر تاثیر بر وضعیت اقتصادی خانواده، آثار روانی و اجتماعی فراوانی بدنبال دارد. افراد شاغل از محبوبیت بیشتری نزد دیگران برخوردارند و با افراد بیشتری در تعامل‌اند. در دوره‌های کارآفرینی، برخی ویژگی‌های روانی - اجتماعی افراد نظیر حس همکاری و کمک به یکدیگر، شرکت در کارگروهی، چگونگی استفاده از ابزار و لوازم، روحیه خطرپذیری و رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی و روش‌های نوآوری و خلاقیت تقویت می‌گردد که مجموعه این عوامل به همراه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای می‌توانند در افزایش توانمندسازی افراد در اشتغال موثر باشد.

در خصوص عوامل محیطی موثر در توانمندسازی روستائیان هم همینطور، از بین ۱۵ عوامل محیطی مورد سنجش تنها ۶ عامل دسترسی به ابزار و لوازم مورد نیاز اشتغال، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، دسترسی آسان به مواد اولیه تولید، استفاده از تجربیات افراد با تجربه در زمینه ایجاد شغل، امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا و ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، بیشترین تاثیر را دارند.

در تبیین این نتایج می‌توان گفت که روستاها به دلیل مولد بودن، مواد اولیه برخی از صنایع تولیدی و تبدیلی را تولید می‌کنند و دسترسی آسان و ارزان قیمت به مواد اولیه کارگاه‌های تولیدی وجود دارد. از سوی دیگر، به دلیل ارزان بودن زمین و مسکن نسبت به شهرها و وسعت فضاها، بستر لازم برای ایجاد کارگاه‌ها فراهم است. نزدیکی کارگاه‌ها به محل زندگی کارگران و عدم نیاز به استفاده از وسایل نقلیه، موجب صرفه‌جویی در زمان و هزینه‌های رفت و آمد و اسکان کارگران در محل کار می‌شود. کاهش هزینه‌های رفت و آمد و اسکان کارگران و نزدیکی به خانواده موجب می‌شود تا نیروی کار ارزان‌تر در کارگاه‌ها مشغول به کار شود و از میزان خستگی رفت و آمد آنها کاسته می‌شود. ارتباطات اجتماعی و قوم و خویش بودن اغلب ساکنان روستاها، زمینه شکل‌گیری تعاونی‌ها و مشارکت مالی را فراهم می‌کند و همچنین برگزاری جلسات آموزشی و مشاوره‌های اشتغال و کارآفرینی و ایجاد تسهیلات در اجرای قوانین و مقررات می‌تواند در توانمندسازی روستائیان در اشتغال موثر باشد.

از دیگر نتیجه این تحقیق اینکه، بین عوامل فردی توانمندسازی روستائیان سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو تفاوت وجود دارد. در تبیین نتایج این مورد از تحقیق می‌توان گفت که جمعیت روستایی دو روستای طاهرلو و ویان بیشتر از روستای کردآباد است و این دو روستا به مسیر جاده اصلی نزدیک‌ترند. ارتباطات بیشتر اهالی این روستاها با مرکز استان وجود برخی کارگاه‌ها از قبل در این روستاها، انگیزش لازم در فراگیری مهارت‌های کارآفرینی و ایجاد اشتغال در آنان را فراهم ساخته است و بیشتر از روستائیان روستای کردآباد به دنبال فراگیری مهارت‌های پایه اشتغال هستند. ارزیابی موفق تجارب قبلی روستائیان این دو روستا در ایجاد کارگاه‌ها و تولیدی‌ها موجب شده است تا با شرایط کارآفرینی و کسب توانمندی‌های مورد نیاز اشتغال، بهتر از روستائیان روستای کردآباد عمل کنند.

و اینکه بین عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو تفاوت وجود دارد. در تبیین این نتیجه هم می‌توان گفت که روستای کردآباد نسبت به روستای طاهرلو از جمعیت بیشتری برخوردار است و به مسیر جاده اصلی به مرکز استان نزدیک‌تر است. اما نسبت به روستای ویان از جمعیت کمتر و فاصله بیشتری نسبت به مرکز استان قرار گرفته است. روستای ویان دارای تعدادی کارگاه و مراکز تولیدی است که نشان از استفاده از بخشی از ظرفیت اشتغال روستایی است اما در روستای طاهرلو از ظرفیت‌های اشتغال استفاده لازم صورت نگرفته است و قابلیت‌های بیشتری برای توانمندسازی محیطی برای اشتغال دارد. از این‌رو توانمندی محیطی برای اشتغال در این روستا بیشتر از روستای ویان و طاهرلو است.

با توجه به نقش عوامل فردی در افزایش توانمندسازی اشتغال روستائیان، پیشنهاد می‌شود تا علاوه بر برگزاری دوره‌های آموزش کارآفرینی، شورای اسلامی روستاها فعال‌سازی شود. با اقدام موارد مطرح شده، می‌توان زمینه تقویت خوداتکایی و استقلال و افزایش علاقه به کسب موفقیت در جویای کار را فراهم نمود و مهارت‌های فنی و حرفه‌ای را به آنان آموزش داد. با توجه به شکل‌گیری تعاونی‌های روستایی و تشکل‌های مردم‌نهاد و جلب حمایت از ادارات و نهادهای فعال در زمینه اشتغال روستائیان، پیشنهاد می‌شود تا ابزار و لوازم ایجاد اشتغال فراهم و تسهیلات لازم در اجرای قوانین و مقررات در نظر گرفته شود و همچنین آموزش‌ها و مشاوره‌های لازم در ایجاد اشتغال به روستائیان ارائه گردد.

کاربرد مقاله در برنامه‌ریزی

با توجه به سیاست‌های حمایتی و عزم دولت برای اشتغال‌زایی در روستاها و تلاش برای شکل‌گیری مهاجرت معکوس روستائیان از کلان‌شهرها به سوی روستاهای موطن خود، نتایج این مقاله می‌تواند در این راستا به برنامه‌ریزان کمک کند و موجب برداشتن گام‌های موثر و کارآمد در توسعه و آبادانی روستاهای دارای قابلیت‌های طبیعی و انسانی گردد و در توانمندسازی روستائیان و متعاقب آن رونق اقتصادی و بازار کسب و کار به مسئولان و برنامه‌ریزان کمک کند.

References

- Abraham, J. A. 2011. Measurement of Social Empowerment of Farmers in SHGS: Evidence from India, *International NGO Journal*, 6(12): 255-261.
- Annabestani, A., Shayan, H., Khosrowbeigi, R., Taghilou, A. 2011. Role of participation spatial-placement features in rural economy Empowerment (Case stud: Upper Ijerood village, Ijerood city), *Regional planning journal*, 1(4): 1-13. [In Persian].
- Annabestani, A., Shayan, H., Khosrowbeigi, R., Taghilou, A. 2013. Role of participation in rural regions economic Empowerment focused on agriculture part (Case study: Upper Ijerood village, Zanzan province) *Geography space research- scientific journal*, 4, 73-90. [In Persian].
- Amundsen, S., Martinsen, L. 2015. Linking empowering leadership to job satisfaction, work effort, and creativity: The role of self-leadership and psychological empowerment. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 22(3): 304-323.
- Asghari, S., Shahraki, I., Naderian far, M. 2016. Barriers of rural households social and economic Empowerment, Imam Relief committee clients in Sistan province, *Space economy and rural development journal*, 5(1): 103-124. [In Persian].
- Davoodi, R. 2016. Analysis of the effects of agricultural activities on rural development, Mehraban village, Kaboudar Ahang city, Master's thesis in geography and rural planning, under the guidance of Dr. Vahid Riahi, Kharazmi University.
- Edelman, M. 2001. Transnational Peasant and Farmer Movements and Networks, in Mary Kaldor, Helmut Anheier and Marius Glasius (eds.), *Global Civil Society*, 2003. Oxford: Oxford University Press.
- Eftekhari, A., PourTaheri, M., Frajzadeh, M., Heidari Sareban, V. 2009. Empowerment role in agriculture development (Case study: Ardebil Province), *Human Geography studies*, 69, 87-103. [In Persian].
- Eklud, L. 1999. Form Citizen Participation to Community Empowerment, University of Tampere.
- Elsheikh, S., Elamin, S. 2013. The Economic Empowerment of Urban Women in Sudan: Empirical Analysis. *The Journal of American Academy of Business*, Cambridge 19(1): 302-307.
- Erstad, M. 2007. Empowerment and Rural Development, *International Journal of Rural and of Development*, University Press Management, 134-136.

- Esfandiari A., Daniali, T. 2017. Comparative Comparison of Villages with and without Villages in the Development Process (Case Study: Villages of Central District of Islamshahr). *New Attitudes in Human Geography*, 11(4): 1-16. [In Persian].
- Falihi, N. 2000. Survey of Rural Labor Market and How to predict it to the End of Third Program, *Agricultural Economics and Development*, 8(29): 210-230. [In Persian].
- Farahani, A., Falahati, M. 2007. Investigation relationship between Empowerment psychological factors and organizational entrepreneurship in Universities physical training office experts; *Research journal in sport sciences*, 5(15): 67-79. [In Persian].
- Fozooni, B., Estelagi, A., Shariat Panahi, M. 2017. The Role of Environmental Factors in Rural Economy Development (Case Study of Dilman District of Siahkal), *New Attitudes in Human Geography*, 9(3): 25-49. [In Persian].
- Galenson, W. 1989. *An Introduction to Employment Issues in Developing Countries*, Translation, Ali Allah Hamedani, Tehran: Elm publishing. [In Persian].
- Ghaffari, G., Darabi, H., Jahangiri, P. 2009. Review of Empowerment factors focused on household women, Set of articles in second conference of household women Empowerment and power rising, Tehran municipality women head office, 319-340. [In Persian].
- Golzari, A., Damadi, M. 2013. Investigation agriculture engineers role on wheat farmers Empowerment in wheat production rising at Kermanshah province, *Agriculture training & promotion studies journal*, 2, 49-60. [In Persian].
- Heidari Sareban, V. 2012. Empowerment is an essential step towards achieving rural development (Case study: Mesghineh Shahr), *Geographic research*, period 27(3): 169-188. [In Persian].
- Heidari Sareban, V. 2013. Psychological Empowerment role in rural entrepreneurship enhancing (Case study: Ardebil Province), *Regional development and Geography*, 20, 237-217. [In Persian].
- Jalilian, S., Sa'di, H. 2014. Role of women Empowerment in rural households economic decisions (Case study: Islam abad Gharb villages), *Regional Planning*, 6(21): 129-142. [In Persian].
- Khani, H., Motiei Lngroodi, L. 2012. Presenting Empowerment pattern for rural women about using ICT (Case study: Lahijan central part), *Rural development journal*, 4(1): 85-108. [In Persian].
- Kord, B., Abtin, A. 2013. Investigation effective factors on rural entrepreneurship development in Sistan & Baloochestan province (focused on rural growth centers development, information and communication technologies development, rural women Empowerment), *Geography and Development*, 2(32): 1-14. [In Persian].
- Mirzaei, H., GHaffari, G., Karimi, A. 2010. Empowerment, industrialization and effective factors, Case study: Ghorveh city rural regions, *rural researches journal*, 4, 99-128. [In Persian].
- Motiei Langroodi, H., GHadiri. M., Torkashvand, Z. 2012. Expression effective factors on rural population Empowerment in entrepreneurship development (Case study: Zand & Saman villages in Malayer city), *Human Geography researches journal*, 80, 119-138. [In Persian].
- Muhammadi Yeghaneh, B., Cheraghi, M., Yazdani., Z. 2014. Analysis of effective factors on rural regions poverty spatial distribution focused on social – economical features, Case study: Mahmood Abad village, Shahindej city; urban- regional arrangement and geography research – scientific journal, 13, 83-96. [In Persian].
- Raphael, D. 2001. Making the Links between Community Structure and Individual Well-being: Community Quality of Life in Riverdale, *Health & Place*, 4(7), 179-196.
- Rashidi Nejad, M. 2017. Location and design of Kabudrahang landfill, Master Thesis in Civil Engineering, under the guidance of Dr. Amir Hossein Sayyahzadeh, Institute of Civil Engineering and Development.
- Rega, C. 2014. Introduction: Rural Development and Landscape Planning—Key Concepts and Issues at Stake. In *Landscape Planning and Rural Development*. Springer International Publishing.
- Riahi V., A. 2018. Analysis of Social Security Effects on Quality of Life in Rural Households in Khorramdareh, *New Attitudes in Human Geography*, 11(1): 145-158. [In Persian].
- Shaditalab, J., Vahabi, M., Varmazyar, H. 2005. Income poverty is only aspect of household women poverty, *Social welfare journal*, 4(17): 227-247. [In Persian].

- Shakoori, A., Raf'at jah, M., Ja'fari, M. 2007. Women Empowerment components and expression effective factors, *Women studies*, 5(1): 1-26. [In Persian].
- Shams-alini, A., Derakhshan, E., Karimi, B. 2016. Evaluation human resources Empowerment effect on tourism industry development (Case study: Kohgiluyeh- & Boyer-Ahmad province), 6(24): 89-100. [In Persian].
- Sharma, P. N., Kirkman, B. L. 2015. Leveraging leaders: A literature review and future lines of inquiry for empowering leadership research. *Group & Organization Management*, 40(2): 193-237.
- Swagemakers, P., Garcia, M. D. L. D. 2015. How to move on? Collective action and environmental protection in the city-region of Vigo, international conference meanings of the rural - between social representations, consumptions and rural development strategies. Spain.
- Taherkhani, M. 2002, Recognition of Effective Factors on Rural Youth Migration (RYM) (Theoretical Analysis with Emphasis on Rural Youth Migration of Qazvin Province), *Modarres Human Sciences*, 6(2): 41- 60. [In Persian].
- Ziaee, M. S., Nargesian, A., Aibaghi-e Esfahani S. 2008. The Role of Spiritual Leadership on Human Resource Empowerment in the University of Tehran, *Iranian Public Administration*, 1(1): 67-76. [In Persian].

Identifying the most important empowerment factors for rural employment (Case study: Kaboodarahang central part villages)

Davood Abbasi

Ph.D. student in Geography & Rural Planning, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Masoud Mahdavi Hajiloui*

Faculty Member, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Rahim Sarvar

Faculty Member, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Parviz Kardvani

Faculty Member, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

---

Abstract

Developing countries village societies from recent century faced with main threats such as unemployment and it is necessary to use Empowerment survey for rural population as a suitable solution in poverty and unemployment exit. So, the main aim of current study is recognition of popular personal and environmental factors in rural population Empowerment and Kaboodarahang central part selective villages (Koradabad, Vian and Taherlou villages) about employment. Current study is analytical – descriptive according to nature and it is applied according to aim. Statistical society contain 16-65 years old persons in mentioned villages and 256 persons were determined by Cochran's method as statistical volume and sampling was done with random and available case. To gathered data analysis (by using questionnaire); we have been used variance analysis statistical, Sheffe's and Friedman's following tests in framework of SPSS Software. Results showed that 12 cases from 15 cases relate to personal factors and 6 cases from 15 cases relate to environmental factors with higher mean of middle level (middle level equal with 3) and they are main factors of rural population Empowerment about employment. Rural Empowerment personal factors effect in Koradabad and Vian villages is more than Taherlou village and also rural Empowerment environmental factors effect in Kordabad village is more than Taherlou and Vian villages. Therefore, in studying of determined rural population Empowerment; personal factors have main effect against environmental factors and according to time and placement conditions with relative conclusion, it is possible that we obtain different results for another regions.

Keywords: Empowerment, employment, Village, Kordabad, Vian, Taherlou.

---

* (Corresponding author) masoudmahdavi5@gmail.com